

Juvančič je nedvomno najzaslužnejši Bovčan in spada v tem smislu prav v vrh zaslužnih Primorcev, o čemer pa lestvica vrednotenja v donedavna še čisto monistični državi nikakor ni mogla biti zadnji dosežek morale in kulture, saj dr. Juvančič razen na svojem grobu v Ljubljani nima nobenega javnega spominskega obeležja, kar nam gotovo ni v čast.

Juvančič je kot svoje zadnje delo opisal svoje videnje pripovedi o Zlatorogu, ki nam ima kot narodni mit (ne pravljica za otroke!) marsikaj povedati v današnjem »prostoru in času«.

V svojih ljudeh, svojem narodu v teh gorskih dolinah, je rad videl tudi delček lastnosti ponosnega kozoroga Zlatoroga, kar so nam okupatorji in kasneje hegemonistični pritiski skrivali. Zlatoroga z njegovim mogočnim rogovjem, kakršnega so prebivalci teh krajev častili v času svobodnega sonca in še prej v času naših pradavnih prednikov Venetov. Zgodilo pa se je tudi, da se ga je polotila žalost na »svojih stezah«, ko so se ti rogovji pri kom skrili in zalizali v svojo polžjo hišico, brezbrizno za okolico.

Naj bo ta spominski zapis zaključen s pesmijo epiloga »Steze... v Zlatorogov raj«:

*Življenje gre v prostor, čas,
Steze v prostor... V višino
težko, počasi,
saj odpirajo še globino, daljino.*

*Steze v čas, v preteklo,
v bodoče dni nič manj:
kot da hodiš v skrivnostni noči,
da riješ v globino zemljé.*

*Skrivnosti gorá, Triglava,
skrivnosti vodá: Soča, Sava,
Drava.*

*Zemlja vsa naokrog —
skrivnostni Zlatorog.*

*O vsem govoriti je težko,
preprosta beseda pravljíčnih
dni*

*naj zveni:
Gorjanom, Gorjancem,
gornikom...*

*Njim, ki so prvi stopili na vrh
skrivnostnih glav.*

*Vsem, ki zro v Triglav...
Tudi vsem njim, ki so
v njegovem znamenju
odprli steze, pota v svobodo.*

Dr. Ivo Juvančič zaradi sebe ni nikoli, nikoli zvonil z velikim zvonom in tako se je tudi tiho zadnjikrat poslovil od nas.

VIKI GROŠELJ JE BIL ŽE NA OSMIH OSEMTISOČAKIH

SEDMI NA OSEMTISOČMETRSKI LESTVICI

MARJAN RAZTRESEN

Za Vikijem Grošljem, alpinistom srednjih let, je izredno uspešno leto: v letu 1989 je stal na treh osemtisočakah, v komaj letu dni, od začetka novembra 1988 do konca oktobra 1989, pa je priplezal na vrhove kar štirih osemtisočakov. Tako se je močno približal cilju, ki si ga je zadal: lesti na vrhove vseh štirinajst osemtisočakov, kolikor jih je na Zemlji.

»Zamisel o akciji ‚Viki Grošelj 8000 plus‘ se je porodila v podnožju šestega najvišjega vrha sveta, Čo Oja (8201 m), na kateri sem splezal nekaj dni prej, 5. novembra 1988,« pravi Viki Grošelj, učitelj telesne vzgoje v osnovni šoli v Pirničah pri Ljubljani. »Ker je bil to moj že peti osemtisočak, sem sklenil poskusiti: na koncu koncev bi bilo morda izvedljivo, da bi priplezal na vrhove vsem osemtisočakov.«

4 × 8000 METROV V ENEM LETU

Akcija je stekla celo mnogo hitreje, kot si jo je avtor zamislil: že nekaj mesecev pozneje, lanskega 30. aprila, mu je uspelo priti na četrto najvišjo goro na svetu Lotse

(8511 m), s čimer je postavil nekakšen jugoslovanski rekord: to je bila do takrat najvišja gora, na katero je kateri od Jugoslovancev priplezal brez uporabe dodatnega kisika. Komaj deset dni pozneje, 10. maja, pa je skupaj s Splitčanom Stipetom Božičem, makedonskim alpinistom Ilievskim, ki je med sestopom z vrha nesrečno končal, in dvema Šerpama prišel na najvišjo točko našega planeta, na vrh Mount Everesta (8848 m).

»Ti trije osemtisočaki,« pravi Viki Grošelj, »ki sem jih preplezal v komaj pol leta, so me kar precej izčrpali, vendar sem se kljub temu odločil udeležiti se lanske jesenske slovenske odprave na Šišo Pangmo (8046 m), edini osemtisočak, ki stoji popolnoma na Kitajskem. Za to sem se odločil, ker je za to goro razmeroma težko dobiti kitajsko dovoljenje in še težje zbrati ogromno denarja za vse mogoče pristojbine. S Filipom Bencetom sva tako 20. oktobra stopila na vrh. — Štirje osemtisočaki v enem letu — boljšega nadaljevanja moje akcije si skoraj ne bi mogel zamisliti.«

Viki Grošelj je začel hoditi v Himalajo leta 1975 — in že na prvi odpravi v to gorstvo splezal na vrh osemtisočaka, na

peto najvišjo gora na svetu, na Makalu (8481 m). Čeprav je prišel na vrh s kisikovo masko na obrazu, ker so takrat tako pač delali skoraj vsi, mu je to plezanje ostalo do zdaj v najlepšem spominu.

Zatem je trajalo kar devet let, da je stopil na svoj drugi osemtisočak, med tem pa se je vrstil neuspeh za neuspehom in udarec za udarcem na treh odpravah v Himalajo. Toda čeprav zanj te odprave, kot pravi, niso bile uspešne, so mu ogromno dale: na teh poteh si je pridobil izkušnje in zorel v velikega himalajskega plezalca.

Leta 1979 je bil z jugoslovansko odpravo na Mount Everest dolgo časa eden od najaktivnejših alpinistov, vendar je moral v višini nad 8000 metrov zaradi hudih ozeblin odnehati. Leta 1981 je bil z jugoslovansko odpravo v južni steni Lotseja, kar je bila Grošljeva najtežavnejša odprava — »in hkrati moja najboljša partija, kar sem jih dal v Himalaji«, vendar so morali na koncu odnehati kakšnih dvesto metrov pod vrhom. Dve leti pozneje je prišel tisti nesrečni Manaslu, ko so izgubili Nejca Zaplotnika in Anteja Bučana.

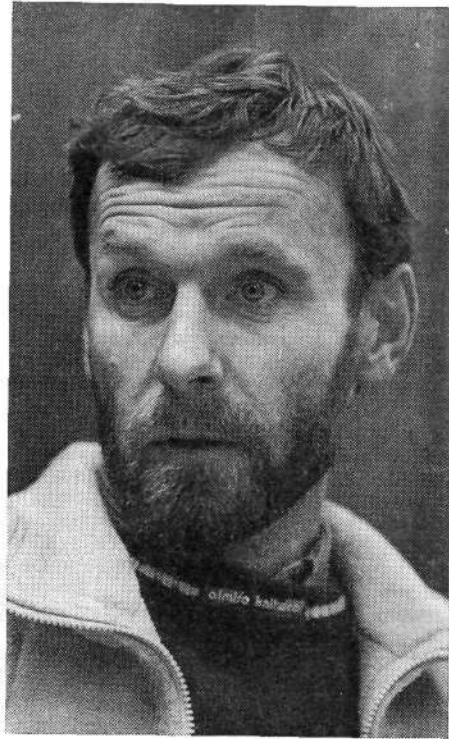
»Po zaporednih tako hudih udarcih in neuspehih bi vsak rekel, da so to opozorila usode, da imam pač smolo in da je zatorej bolje, da neham,« meni Viki Grošelj. »Sam sem mislil drugače: ob vseh objektivnih neuspehih se je vendarle nabiralo znanje in bi bil naposled že čas, da se mi začnejo izplačevati obresti.«

STATISTIKA MISS HAWLEY

Takšne misli so se mu v resnici začele uresničevati: leta 1984 je spet šel v Himalajo in splezal na osmo najvišjo goro na svetu, na Manaslu (8156 m), od takrat naprej pa mu je posebno v Himalaji (in poleg tega še marsikje drugje in tudi na drugih področjih) uspelo čisto vse, česar se je lotil. Dve leti pozneje, leta 1986, je vodil odpravo na Karakorum in ob tej priložnosti splezal kar na dva osemtisočaka, na Broad Peak (8047 m) in Gašerbrum II (8035 m). Zadnji od teh dveh vrhov je za slovenski alpinizem pravzaprav nekaj posebnega: to je bil prvi osemtisočak, na katerega so Slovenci splezali na čisto alpski način.

Ko se je Viki Grošelj vrnil z vrha Šiše Pangme v dolino, se je v nepalski prestolnici Katmanduju oglasil pri svoji stari znanki miss Elisabeth Hawley, priletni angleški dami, ki že več desetletij živi v tem mestu, pomaga alpinistom urejati marsikaj in hkrati zbira podatke o uspehih v najvišjem pogorju sveta.

»Čeprav alpinisti dolgo nismo hoteli imeti nobenih jakostnih lestvic in nobenih primerjanj, so vseskozi vendarle obstajala tiha tekmovanja,« pravi naš alpinist, ki ima v žepu osem osemtisočakov. »Zato me je kajpada zanimalo, kje sem na tej

Doslej že 8 × 8000 m: Viki Grošelj

lestvici v svetovnem merilu. Številke sem sicer zvedel, vendar v tej statistiki ni podatkov o kakovosti plezanja na vrhove, čeprav je v alpinističnih krogih vsekakor pomembna smer, po kateri je dosežen vrh.

Miss Hawley mi je konec lanskega leta povedala, da je približno 30 000 ljudi poskušalo priti na kakšen osemtisočak, približno tisoč ljudem pa je tudi uspelo priplezati na enega ali več osemtisočakov, pri čemer so višje uvrščeni tisti, ki so prišli na več takih vrhov. Na vrhu tega seznama sta Reinhold Messner in Jerzy Kukuczka, ki sta stala na vseh štirinajstih osemtisočakah, Messner na štirih od njih celo dvakrat. Loretan ima v žepu 11 osemtisočakov, Marcel Ruedi 10, Yamada in Dacher po devet, sam pa sem na sedmem mestu z osmimi osemtisočaki...«

Od tistih, ki so na tem seznamu pred Grošljem, pa so živi le še trije, Messner, Loretan in Dacher; slednji je zadnja leta poskušal priti še na kakšno osemtisočmetsko goro, vendar so se mu vsi poskusi ponesrečili — morda tudi zato, ker ima »opa Dacher«, kot mu pravijo himalajci, že precej čez petdeset let in se je njegova vrhunska alpinistična kariera najverjetneje izteka. Ruedi se je smrtno ponesrečil leta 1986 na Makaluju, Yamada se je ubil lanskega marca na Mount

McKinleyu, ko je poskušal zimski vzpon na to goro, Kukuczka pa je umrl lansko jesen pod vrhom Lotseja.

HIMALAJA NA TEKOČEM TRAKU

Smrt torej neusmiljeno kosí med vrhunskimi alpinisti. Ali dá to Vikiju Grošlju kaj misliti?

»Seveda se moram zamisliti nad vsem tem,« pravi, »predvsem še zato, ker umirajo na najvišjih gorah tudi tisti, ki so maksimalno izkušeni, kar kajpada pomeni, da je alpinizem objektivno nevaren šport. Vendar se sam srečujem s smrtno pravzaprav od tistega trenutka, ko sem začel plezati v domačih gorah, ko je bila smrt na žalost moj nenehni spremljevalec in je kosila med mojimi prijatelji. Toda če gledam povprečja, moram ugotoviti, da se veliko ljudi ponesreči tudi kje drugje in ne le v Himalaji. To pogorje je nekakšen ekstrem in zato odhajajo tja ljudje, ki so alpinistično dobro pripravljeni. Če procentualno primerjamo obiske Himalaje in Centralnih Alp ali celo naših gorá s smrtnimi žrtvami tukaj in tam, lahko ugotovimo, da je število smrtnih žrtev sorazmerno podobno v vseh treh primerih. Seveda pa imajo smrti v Himalaji in med vrhunskimi alpinisti večji odmev v svetu in v javnih občilih. Smrt vsakega od teh ljudi, ki so mi blizu po duši in s katerimi sem se morda celo osebno poznal, me po človeški plati zelo prizadene. Vendar to ni vzrok, da bi odnehal na začrtani poti.«

Čému je treba nasploh pripisati tako številne vzpone na osemtisočmeterske gore, ki so bili pred kakšima dvema desetletjema še izjemno redki?

»Predvsem je premagan psihični tabu,« pravi Viki Grošelj. »Včasih je bil vzpon proti osmim tisoč metrom povezan s pojmom 'smrtna cona' in so se ljudje tega preprosto bali. Poleg tega se je alpinizem popolnoma obrnil v tisto smer, ko naj bi človek v gori pokazal, kaj zmore sam, brez pomoči drugih in vseh mogočih aparatov in pripomočkov. Izzivi, koliko zmoreš in kaj veljaš na tem svetovnem gorskem preizkuševališču, je vzrok za to, da toliko ljudi to poskuša. Včasih so vsi ti izzivi seveda tudi obstajali, vendar so bili takrat ljudje še na oni strani pregrade, ki naj bi ločevala težavnostne stopnje na primer v Alpah in Himalaji. Kdor zadnje čase ni zmozel splezati proti himalajskim vrhovom na enak način kot v Alpah, je pač poskušal še na klasični, ekspedicijski način. Zdaj več ljudi poskuša in je več uspešnih.«

KDAJ BO 14 X 8000 METROV?

Viki Grošelj bo slejkoprej svojo akcijo »8000 plus« nadaljeval. Kako bo v najbližji prihodnosti potekala ta akcija?

»Zdaj bom imel leto dni alpinističnega počitka, ki ga, mislim, kar potrebujem,« pravi. »Moj prvi naslednji cilj bo Kangčendzenga, tretji najvišji vrh na svetu, kamor naj bi šla spomladi prihodnje leto slovenska odprava, nato pa naj bi postopno prišlo na vrsto še preostalih pet osemtisočakov. Med njimi bo nedvomno najbolj problematičen K-2, drugi najvišji vrh na svetu, ki je v slovenskem odpravnem načrtu poleti 1992. Če mi bo uspelo priti na ti dve gori, obstajajo realne možnosti, da bi svoj načrt izpeljal do konca, pri čemer je precej nevaren hrib še Nanga Parbat. Pri tem moram vsekakor poudariti, da je vzpon na vsak osemtisočakov dogodek, ki se globoko zareže v življenje in ga nikoli ne pozabiš. Če je že en sam osemtisočakov življenjski uspeh, je mojih osem osemtisočakov tolikokrat večji uspeh. Četudi bi bilo te moje akcije ta trenutek konec, lahko rečem, da bi bil zelo zadovoljen s svojim plezanjem po Himalaji. Seveda pa je težko načrtovati takšne vzpone za nekaj let naprej, saj je vse skupaj odvisno od odprav, ki bi se jim pridružil, in naposled tudi od denarja, da ne govorim o drugačnih zaprekah, kot so poškodbe ali zdravstvene težave, zaradi katerih lahko stvar propade ali se bistveno zavleče. Moja akcija je vsekakor tvegana zadeva, vendar mi zdaj kar uspeva.«

»Torej ne načrtujete, kdaj bi se vaša akcija lahko nehala, kdaj bi lahko stali na zadnjem od štirinajstih osemtisočakov?«

»V mojem načrtu je zdaj samo Kangčendzenga in po tej gori bom videl, kaj se bo pokazalo. Če bo plezanje na to goro uspešno, bom morda tisto jesen leta 1991 poskušal iti na Anapurno ali na Daulagiri; vendar je vse odvisno od Kanča. Terminkih rokov si ne morem postavljati, ker niso odvisni samo od mene. Poleg vsega nimam ambicij vse to splezati v ne vem kako kratkem času, ker sem časovno popolnoma neodvisen. Čeprav sem za športnika že kar v letih pri svojih osemindesetih letih, pa so za himalajcem to pravzaprav najboljša leta, saj lahko do 45. leta dosegaš v Himalaji na osemtisočakah vrhunske rezultate. To torej pomeni, da imam za to svojo akcijo še kakšnih sedem let časa — in do takrat bo, če bo — upam pa, da bo.«

Planinska zveza Slovenije, Planinski vestnik in njegov urednik so pred lanskimi božičnimi prazniki in pred silvestrovim dobili veliko čestitk svojih sodelavcev in bralcev. Zaradi šibkega gmojnega stanja amaterske organizacije, ki se z velikanskimi težavami priblija skozi svoje društveno življenje, vsakemu posebej niso mogli odgovoriti in se zahvaliti za dobre in lepe želje. Naj se zato po tej poti zahvalijo za voščila vsem, ki se v svojem prostem času po svojih najboljših močeh trudijo za uspeh te organizacije in tega nje-nega glasila.

PZS in PV